

Advies betreffende de geplande aanplantingen en begrazing langs het kanaal Gent-Brugge ter hoogte van het Patersveld

Nummer: IN.A.2004.106
Datum: 20/07/2004
Auteurs: Andy Van Kerckvoorde & Kris Decler
Geadresseerden: Vera De Vlioger
AWZ afdeling Bovenshelde
Nederkouter 28
9000 Gent
Datum aanvraag : 02/07/2004
Aantal pagina's: 5

Inleiding

De bermen van het kanaal Gent-Brugge hebben een belangrijke ecologische waarde. Ze herbergen waardevolle ecotopen en dienen als refugium en verbindingsweg voor tal van bijzondere soorten planten en dieren.

Met het oog op een betere ontsluiting voor fietsrecreatie heeft de Provincie Oost-Vlaanderen recent een fietspad aangelegd tussen Aalterbrug en de monding van de Oude Vaart. Aan het talud aan de waterzijde van het fietspad zal door AWZ een veeraster worden geplaatst in functie van een ecologisch begrazingsbeheer; aan de andere zijde wordt een groenscherm voorzien als buffer met de aangrenzende landbouwpercelen. Bij het opmaken van het bestek hiervoor werd het Instituut voor Natuurbehoud gevraagd om advies.

Groenscherm

Actuele situatie

De bodem van de vrijgekomen grondstrook naast het fietspad bestaat uit droge, vrij zure, zandbodem. De breedte van de berm naast het bedrijventerrein (trajecten 39-37 op het grondplan) is zo'n 3 meter. Het reeds aanwezige groenscherm bestaat voor de helft uit een streekeigen vegetatie (met Brem, Zomereik, Ruwe berk, Braam) en voor de helft uit de uitheemse Laurierkers. De breedte van de overige trajecten bedraagt zo'n 6-7m. Vanaf de huizen tot de monding van de Oude Vaart (op het plan de trajecten 3-9) is naast de betonweg een relatief waardevolle bermvegetatie aanwezig. De overige delen (figuur 1) bezitten geen waardevolle vegetatie vermits de berm werd omgewerkt bij de aanleg van het fietspad en doordat een belangrijk deel vroeger als akker was ingepalmd door landbouwers.

Referentiekader

Het is landschappelijk en ecologisch wenselijk dat de samenstelling en structuur van het groenscherm zo veel mogelijk aansluit bij de van nature aanwezige boom- en struikopslag op de kanaalbermen tussen Aalterbrug en Gevaerts. Het fietspad doorsnijdt bovendien het historische Paterveld zodat ook vanuit deze hoek een opportuniteit geboden wordt om een vegetatie karakteristiek voor historische veldgebieden te herstellen. Deze overwegingen vormen belangrijke uitgangspunten.

Het, spontaan ontwikkeld, struweel van de lokale kanaalbermen wordt gedomineerd door soorten als Gaspeldoorn, Brem en Braam; subdominante soorten omvatten Ruwe berk, Zomereik, Lijsterbes, Eénstijlige meidoorn en wilgensoorten. Sporadisch komt Sleedoorn, Hondstroos, Egelantier, Sporkehout, Gladde iep, Gewone es en Ratelpopulier voor. Exoten die worden aangetroffen zijn Amerikaanse vogelkers, Gewone robinia, Rimpelroos en Gewone esdoorn.

Een bosfase is goed ontwikkeld op de linker- en rechteroever tussen Aalterbrug en de monding van de Oude Vaart. Zomereik en Ruwe berk worden hier dominant, begeleiders zijn Lijsterbes, Eénstijlige meidoorn, Zoete kers, Hazelaar, Wilde kamperfoelie en Brem. Belangrijkste exoot vormt hier Amerikaanse vogelkers.

Figuur 1. Een foto van de vrijgekomen berm langs het fietspad. De bomenrij op de achtergrond is afkomstig van de vroegere kanaalarm "Oude Vaart".

Inrichtingsvoorstel

Gelet op de uitgangsprincipes pleiten we er voor om maximaal te streven naar de ontwikkeling van een mozaïek van Brem- en Gaspeldoornstruweel, andere boom- en struiksoorten en zure schrale graslandvegetaties. Omdat we veronderstellen dat de ontwikkeling van het groenscherm langs het fietspad niet hoogdringend is, willen we spontane ontwikkeling de eerste twee jaar een kans geven.

Door de aanwezigheid van talrijke zaadbronnen in de directe omgeving en omwille van enkele praktijkervaringen langs het kanaal (o.a. de kapvlakte op de rechterkanaaloever t.h.v. Patersveld en de berm langs het fietspad in Gevaerts-Noord) is er een sterk vermoeden dat goede kansen bestaan voor het spontaan ontwikkelen van een soorten- en structuurrijke berm. We onderstellen daarbij dat nutriëntenresidu's afkomstig van de landbouwuitbating in deze zandbodem snel zullen uitlogen. Gezien de voorgeschiedenis van akker kan het ontbreken van een zaadvoorraad van Brem en Gaspeldoorn een negatieve factor zijn. Tijdens het veldbezoek (7 juni 2004) werd geen kieming van deze soorten vastgesteld, mogelijks omdat de berm heel recent werd omgewerkt.

Na evaluatie volgend voorjaar kan eventueel zaad van Brem en Gaspeldoorn geoogst worden uit de omgeving en in de berm uitgestrooid worden, b.v. in een samenwerkingsverband met de plaatselijke Natuurpunt-afdeling. Wilgen en Ruwe berk zullen zich wellicht snel spontaan vestigen, later gevolgd door Zomereik.

Suboptimaal voorstel

Indien de aanplantingen van belang zijn om snel een groenscherm te voorzien is het wenselijk aan te planten met:

Ruwe Berk:	25%
Brem:	20%
Zomereik:	20%
Lijsterbes:	10%
Eénstijlige meidoorn:	10%
Vlier:	5%
Sleedoorn:	5%
Hazelaar:	5%

Spaanse aak, Gelderse roos, Sporkehout en Gewone es worden uit het oorspronkelijk voorstel geschrapt. Spaanse aak is een soort die van nature thuis hoort op kalkrijke bodems. Gewone es, Gelderse roos en Sporkehout vereisen eerder vochtige biotopen.

Naast het bedrijventerrein (trajecten 39-37) wordt voorgesteld om enkel aanplantingen te doen naast de Laurierkers. Op termijn is het wenselijk dat, in samenspraak met het bedrijf, de Laurierkers wordt verwijderd. Er dient hier slechts één rij te worden aangeplant.

Omwille van de actueel waardevolle bermvegetatie wordt voorgesteld om geen aanplantingen te doen vanaf de huizen tot de monding van de Oude Vaart (trajecten 3-9).

De overige delen kunnen worden beplant. Door de aanplantingen te doen in blokken zal een grote structuurvariatie ontstaan: delen bestaan uit kruidige vegetatie, andere stukken zijn ruiger, nog andere delen bevatten struiken en tenslotte is lokaal een boomlaag aanwezig. Door te werken met blokken blijft ook een uitzicht mogelijk op het landschap wat de landschappelijke belevingswaarde voor de recreanten ten goede komt. We stellen voor om blokken met wisselende lengte tussen 50-100 m te gaan beplanten (in plaats van 25-50 m). Voorstellen voor het aanplanten zijn tevens: een plantafstand van zo'n 1,5 m in een drietal rijen waarbij zo'n 60 % van de lengte van de berm wordt beplant. Het is niet wenselijk de verschillende soorten in een regelmatig afwisselend patroon te gaan beplanten maar te werken met clusters van bepaalde soorten.

De aanplantingen dienen bij voorkeur te gebeuren met autochtoon materiaal. Veelal zijn de bomen en struiken van kwekerijen afkomstig uit lage-loonlanden van Europa. Het betreft bomen en struiken die weliswaar tot een voor Vlaanderen inheemse soort behoren maar hier niet thuishoren omwille van hun verre herkomst. Het gevolg is dat de soorten genetisch niet volledig zijn afgestemd aan de lokale groeiomstandigheden wat leidt tot een geringe duurzaamheid. Autochtoon materiaal is echter momenteel nog maar beperkt beschikbaar. Sinds 2003 zijn kwekers verplicht herkomstcertificaten te geven voor bomen maar nog niet voor struiken.

Begrazing

Het inrichten van het talud aan de waterzijde voor begrazing is slechts zinvol wanneer dit gepaard gaat met het open kappen van de berm, te starten met de exoten en concentrisch vanuit resterende open plekken met relictsoorten van de typische “veld”-vegetaties. Ook kan het nuttig zijn om braampartijen in oppervlakte te reduceren door te maaien of plaggen (zoals in Gevaerts-Noord is gebeurd). Momenteel zijn slechts op beperkte plaatsen open stukken en dit vooral tussen de monding van de Oude Vaart en waar het fietspad overgaat van beton naar baksteenpuin (trajecten 3-13 op het plan, zo'n 500 m). Naar het voorbeeld van veel buitenlandse fietsroutes kan op termijn zowel de water- als landzijde van het fietspad worden opgenomen in één groot begrazingsblok door te werken met veeroosters.

Langs het kanaal Gent-Brugge zijn er nog andere bermgedeeltes waar begrazing, zonder grote inrichtingswerken, een belangrijke ecologische meerwaarde betekent (Van Kerckvoorde *et al.*, 2003: verkennende ecologische gebiedsvisie). Zo is de linkeroever te Bellem prioritair in te richten voor begrazing (zo'n 1000 m). Het wegvallen van de, tot een 5-tal jaar geleden, extensieve begrazing met 1 paard en 1 pony zorgt er momenteel voor een snelle degradatie. Door het terug inschakelen van een begrazingsbeheer zal de vegetatie zich hier snel herstellen (zaadvoorraad). Andere belangrijke bermgedeeltes zijn de rechteroever tussen Sint-Jorisbrug en Beernembrug (zo'n 2500 m) en de bermrelicten op de linkeroever tussen Beernembrug en de Fortsite (zo'n 1000 m). Deze bermen hebben een fraai ontwikkelde mozaïek van kruid- en struikvegetaties. Een extensief begrazingsbeheer zal hier zorgen voor het in stand houden en verder ontwikkelen van een soorten- en structuurrijke talud.

Andere mogelijke bermen in de directe omgeving van het Patersveld die in aanmerking komen voor het plaatsen van een veeraster zijn de linkeroever vanaf de monding van de Oude Vaart tot aan Knesselarebrug (700 m) en de rechteroever tussen Oostmolen-Noord en Aalterbrug (800 m).

Voor het praktische beheer is het wellicht wenselijk om hiervoor samen te werken met de plaatselijke Natuurpunt-afdelingen.